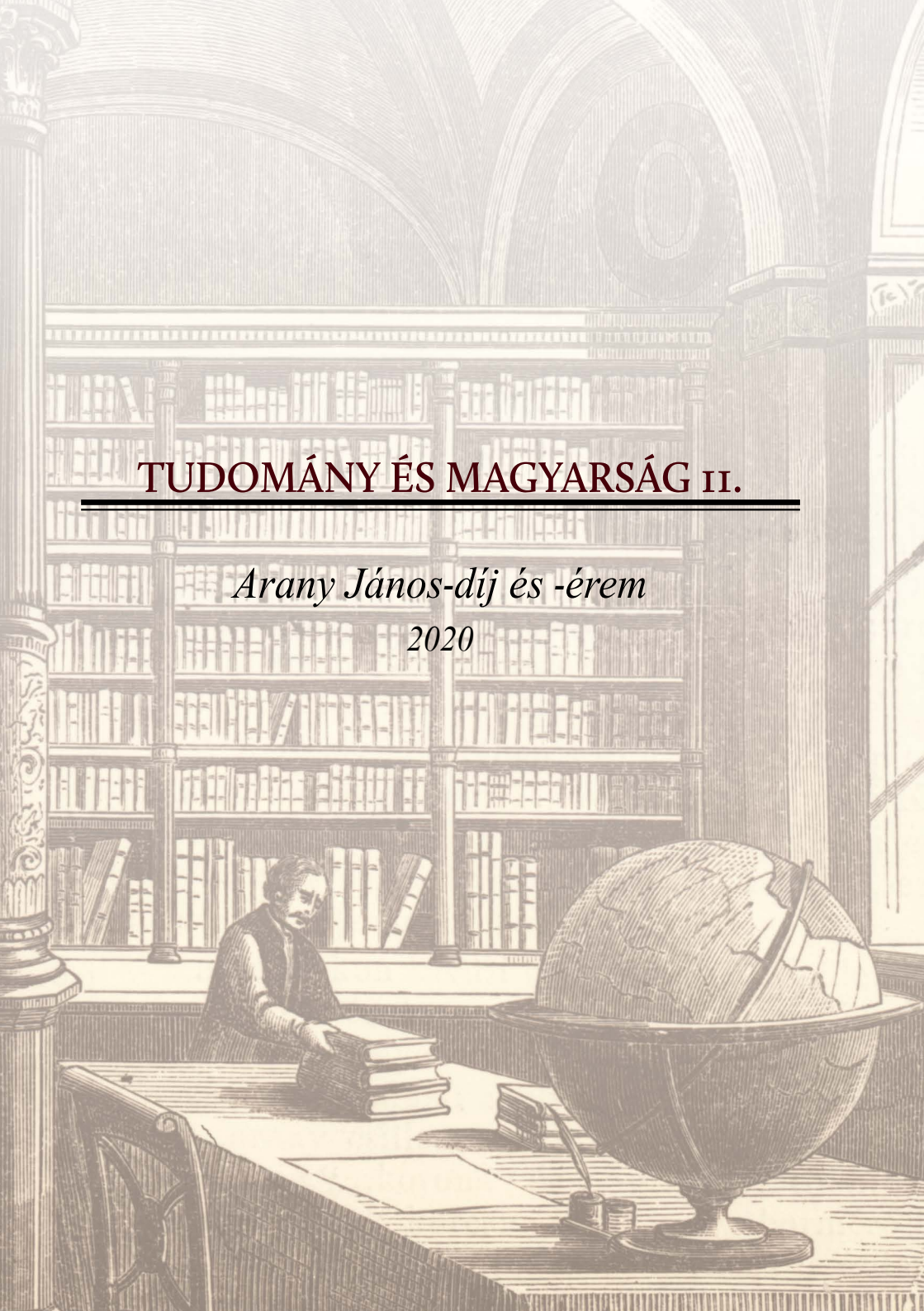

TUDOMÁNY ÉS MAGYARSÁG II.

Arany János-díj és -érem

2020

TUDOMÁNY ÉS MAGYARSÁG II.

Arany János-díj és -érem
2020

Magyar Tudományos Akadémia
Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság
Budapest, 2020

A kötetet összeállította és szerkesztette:
MTA HATÁRON TÚLI MAGYAROK TITKÁRSÁGA

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

© MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság

A kiadásért felel:
KOCSIS KÁROLY

A borítón az MTA KIK. Haske rajza nyomán készült 19. századi metszet.
A reprodukciót készítette: Láng Klára, MTA KIK

Nyomdai előkészítés: Szabó Éva | avesophia.hu

ISSN 2062-7211

Arany János-díj a tudományos kutatásért Arany János-érem

„Az Arany János-díj és az Arany János-érem azok megbecsülését szolgálja, akik a határon túli magyarság tagjaként kiemelkedő részt vállaltak ebből a nemzeti tudatot is erősítő értékteremtő munkából. Nagyon sok méltó jelölt közül esett rájuk a választás.”

Görömbei András

A Magyar Tudományos Akadémia a külföldi magyar tudósok munkájának jutalmazására, elismerésére Arany János-díjat és Arany János-érmet alapított.

Az Arany János-díjnak olyan külföldi magyar tudósok, kutatók elismerése a célja, akik jelentős tudományos munkásságot mutattak fel életük során (*Életműdíj*), kiemelkedő tudományos eredményt értek el (*Kiemelkedő Tudományos Teljesítmény díj*), vagy fiatal kutatóként nyújtottak jelentős teljesítményt (*Fiatal Kutatói Díj*). A díjjal pénzjutalom is jár; ötszázezer, háromszázezer, illetve kétszázezer forint.

Az Arany János-érem olyan külföldi magyar tudósok, kutatók kitüntetésére szolgál, akik a külföldi magyar tudományos közélet szervezésében, irányításában, az egyetemi oktatásban, tudományos könyvkiadásban, muzeológiai, levéltári, könyvtári munkában, tudományos ismeretterjesztésben, azaz általában a külföldi magyar tudományosság és közösség ügyének előmozdításában szereztek kiemelkedő érdemeket.

Arany János-érmet 2002 óta, Arany János-díjakat 2004 óta ítél oda az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság az MTA tagjainak, illetve az Elnöki Bizottság tagjainak a javaslata alapján. Az elismeréseket évente egy alkalommal a májusi közgyűlés keretében adja át az Akadémia elnöke. Indokolt esetben átadásukra más alkalommal is sor kerülhet.

2010 májusában megjelent kötetünkben először mutattuk be díjazottjainkat, az addig Arany János-díjban és -éremben részesítetteket, a magyar tudományos élet 60 jeles képviselőjét. Azóta évente bemutatjuk az adott időszak díjazottjait. Jelen kiadványunk a 2019. és a 2020. évi akadémiai közgyűlések közötti időszak Arany János-díjjal és -éremmel kitüntetett kutatóit tartalmazza. A díjazottak száma máig 139 fő.

ARANY JÁNOS-DÍJ

Életműdíj

2004	FARAGÓ JÓZSEF †
2005	GÁBOS ZOLTÁN †
2006	EGYED ÁKOS
2007	PÉNTEK JÁNOS
2008	BAUER GYŐZŐ †
2009	KÓTYUK ISTVÁN †
2010	VADKERTY KATALIN
2011	FESZT GYÖRGY †
2012	CSEDŐ KÁROLY
2013	WESZELY TIBOR †
2014	GÖNCZ LAJOS
2015	BENKŐ SAMU
2016	SUSAN GAL
2017	PUTARICH IVÁNSZKY VERONIKA
2018	SZILÁGYI N. SÁNDOR
2019	POZSONY FERENC
2020	KUTI GYULA

Kiemelkedő Tudományos Teljesítmény díj

2004	NAGY LÁSZLÓ
2005	LISZKA JÓZSEF
2006	BIRÓ A. ZOLTÁN
2007	SZILÁGYI N. SÁNDOR
2008	KESZEG VILMOS
2009	GÁBRITY MOLNÁR IRÉN
2010	VINCZE MÁRIA
2011	BIRÓ DOMOKOS, SÁNDOR ANNA
2012	BITAY ENIKŐ, SZABÓ PÁL
2013	TÁNCZOS VILMOS, L. JUHÁSZ ILONA
2014	BERÉNYI JÁNOS †
2015	SZKÁLA KÁROLY
2016	SIMON ATTILA

2017	EGYED EMESE, LANSTYÁK ISTVÁN
2018	KRAUSZ FERENC
2019	BARABÁSI ALBERT-LÁSZLÓ, CSERNICKSKÓ ISTVÁN
2020	KÁDASI LAJOS

Fiatalkutatói Díj

2004	CSERNICKSKÓ ISTVÁN
2005	VALLASEK JÚLIA, VERES VALÉR
2006	BALÁZS IMRE JÓZSEF
2007	T. SZABÓ LEVENTE
2008	BENE ANNAMÁRIA, CSEHY ZOLTÁN
2009	BENYOVSZKY KRISZTIÁN, KÁDÁR EDIT
2010	GUZSVÁNY VALÉRIA †, HEGYI GÉZA
2011	PÓSA MIHÁLY
2012	CSATA ZSOMBOR, MÁRKU ANITA
2013	DUDÁS ATTILA
2014	TAKÁCS GERGELY
2015	FENESI ANNAMÁRIA
2016	BARTÓK BLANKA
2017	PAPP KINGA, SEBŐK SZILÁRD
2018	ÖLLERER KINGA
2019	SZÁSZ LEVENTE
2020	FARKAS CSABA

Arany János-érem

2002

SZILÁGYI PÁL †
VASS LEVENTE

2003

GALAMBOS FERENC IRÉNEUSZ †
URAY ZOLTÁN

2004

BITAY ENIKŐ
PÉTER MIHÁLY HEINRICH
VÉGH LÁSZLÓ
ZALABAI ZSIGMOND (POSTUMUS)

2005

ANTAL ÁRPÁD †
GULYÁS BALÁZS
JAKÓ ZSIGMOND †
OROSZ ILDIKÓ

2006

DUDICS IVÁN †
GÖNCZ LÁSZLÓ
SOMOGYI PÉTER
VARGA JÓZSEF

2007

FORGÁCH PÉTER
TURCZEL LAJOS †

2008

FRÜHLING JÁNOS †
KÚNOS GYÖRGY
LÁSZLÓ BÉLA
SPENIK OTTÓ †
VOFKORI LÁSZLÓ (POSTUMUS)

2009

ALMÁSI ISTVÁN †
HORVÁTH LÁSZLÓ
MURÁDIN JENŐ
PÁL-ANTAL SÁNDOR
TÓTH KÁROLY †
VERMES GÁBOR †

2010

KÁICH KATALIN
LÉPINE-SZILY ALINKA
SZABÓMIHÁLY GIZELLA
SZKÁLA KÁROLY
VANČONÉ KREMMER ILDIKÓ
VÁRHELYI CSABA †

2011

HALÁSZ ALBERT
HÁMOS LÁSZLÓ †
SOÓS KÁLMÁN (POSTUMUS)

2012

CSÁNYI ERZSÉBET
HOLLANDA DÉNES
VERMES ISTVÁN †

2013

TÓTH JÁNOS
ZÁBORSZKY LÁSZLÓ

2014

GUTTMAN ANDRÁS
KOMZSÍK ATTILA
LÁZOK KLÁRA
RANOGAJEC-KOMOR MÁRIA
TALPAS JÁNOS
VÁNKY KÁLMÁN

2015

BEREGSZÁSZI ANIKÓ
BORBÁNDI GYULA (POSTUMUS)
LELLEY JAN IVÁN
MAJDIK KORNÉLIA
PETRIK JÓZSEF
SIPOS GÁBOR
VIGH GYULA

2016

DIENES SÁNDOR †
HÓZSA ÉVA
KOLLÁTH ANNA
PÉTER H. MÁRIA
TAKÁCS LÁSZLÓ
WANEK FERENC

2017

BASA MOLNÁR ENIKŐ
DÁVID LÁSZLÓ
DEÁK ERNŐ
GYENGE CSABA †
GYÉRESI ÁRPÁD
SELINGER SÁNDOR
TIGYI GÁBOR

2018

BIRÓ ANNAMÁRIA
ZSIHA KÁLMÁN

2019

SOÓS ANNA

2020

CZAUN MIKLÓS
MARKÓ BÁLINT
TONK MÁRTON
SZABÓ SÁNDOR
VÁRADI NATÁLIA

KUTI GYULA
Amerikai Egyesült Államok

Budapest, 1940. november 1.

Tanulmányok: A Petőfi Sándor Gimnáziumban tett érettségi vizsga után az Eötvös Loránd Tudományegyetemen Marx György témavezető irányításával szerzett fizikusdiplomát.

Pálya: Kuti Gyula 1964-től az Eötvös Loránd Tudományegyetem Elméleti Fizikai, 1970-től pedig az Atomfizikai Tanszékének oktatója volt, majd 1975 és 1986 között az MTA Központi Fizikai Kutatóintézetének munkatársaként dolgozott. A nukleonok szerkezetének parton modelljében 1968–71 között végzett úttörő kutatásai alapján meghívást kapott a Massachusetts Institute of Technology elméleti fizikai intézetébe. Az ott végzett kutatás témájában 1973-ban nyerte el a fizikai tudomány kandidátusa fokozatot, 1979-ben pedig a fizika tudomány doktorává vált. 1983-tól a University of California San Diego tanára, jelenleg a Fizikai Intézetben Distinguished University Professor. Az MTA Fizikai Tudományok Osztálya több tagjának is témavezetője volt, s döntő mértékben segítette fizikus pályájuk elindulását.

Kutatási terület: Az elemi részecskék közötti alapvető kölcsönhatások megértésének az 1960-1970-es évtized fordulójára óriási lendületet adott. A modern kvantumelméleti irányzathoz a magyar elméleti fizikusoknak az 1970-es évtizedben és azt követően pályára lépett nemzedékei a Kuti Gyula által megszabott irányhoz csatlakoztak, amely a nukleonok kvarkszerkezetének feltárását tűzte ki célul maga elé. A Massachusetts Institute of Technology elméleti fizikai intézetében Kuti Gyula együttműködése Victor F. Weisskopf-fal a parton modell relativisztikus megfogalmazása területén kiugró sikert eredményezett. 1975-ben az MTA Központi Fizikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója lett, itt elsőként a kvarkbezárás elméleti modelljének továbbfejlesztésével, az ún. Budapest-zsák modell kidolgozásával foglalkozott. Ezután a nukleonbörtönből a kvarkokat kiszabadító kvark-hadron fázisátalakulás tanulmányozására fordította figyelmét. Dolgozott a nukleonok spinszerkezetét feltáró ún. spin-polarizált, mélyen rugalmatlan ütközési kísérletek megalapozásán, valamint szuperszámítógépes rácstérelméleti számításokon. Úttörő eredményeket ért el az erősen csatolt Higgs-szektor rácstérelméleti vizsgálatával a Higgs-részecske tömegének felső korlátjára. Ezeket a vizsgálatait a 2000-es évek elején kiegészítette a standard modell stabilitási feltételeit tisztázó kutatásokkal. Az elmúlt évtizedben a Higgs-részecske belső szerkezetének kimutatására alkalmas lehetőségeket vizsgált számítógépes kvantumtérelméleti simulációkkal.

Tagságok, díjak: 1972-ben elnyerte az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Novobátzky-díját, 1975-ben munkáit Állami Díjjal ismerték el. 1990-től az MTA külső tagja.

Kuti Gyula a kutatói utánpótlás elősegítése érdekében kiemelt figyelmet fordít a fiatal kutatók karrierjének támogatására. Hazai tevékenysége során meghatározóan hatott Gnädig Péter (ELTE, a magyar fizikai diákolimpiai csapat vezetője, a KÖMAL fizikarovatának vezetője), Hasenfratz Péter (†2016, KFKI, a Berni Egyetem professzora), Niedermayer Ferenc (†2018, MTA-ELTE, a Berni Egyetem professzora), Patkós András (az ELTE professzora), Polónyi János (a Strasbourgi Egyetem professzora) és Szalay Sándor (a Johns Hopkins Egyetem professzora) pályájára.

KÁDASI LAJOS

Szlovákia

Ipolyvisk, 1952. március 20.

Tanulmányok: 1970-ben érettségizett az ipolysági magyar gimnáziumban. Egyetemi tanulmányait a pozsonyi Comenius Egyetemen végezte, itt szerezte meg 1982-ben a PhD-fokozatot. 2004-ben a tudományok doktora lett. 2007-ben habilitált, 2013-ban pedig a molekuláris biológia professzorává nevezték ki ugyanezen az egyetemen.

Pálya: Tudományos munkásságának elismeréseként több kormány-, minisztériumi és szakbizottságnak volt és jelenlegi tagja: az Egészségügyi Minisztérium Központi Etikai Bizottsága (2002–2016), az Iskolaügyi Minisztérium Grant Agentúrájának elnöksége (2005–2009), a Szlovák Tudományos Akadémia Orvostudományi Tudományos Kollégiuma (2010-től), a tudományok doktora tudományos fokozat bírálóbizottsága (genetikai tudományok, elnök 2010-től), a Comenius Egyetem Természettudományi Kara Tudományos Tanácsa (2015-től). Jelenleg a Szlovák Tudományos Akadémia Biomedicina Centruma Humángenetikai Részlegének a vezetője, valamint a Comenius Egyetem Természettudományi Karának tanszékvezető-helyettes egyetemi tanára.

Kutatási terület: Szűkebb szakterülete a molekuláris humángenetika. Szlovákiában úttörőként kezdte alkalmazni a molekuláris genetikai módszereket az emberi genom tanulmányozására még a múlt század 80-as éveiben. Tagja volt annak a nemzetközi konzorciumnak, amely a mukoviszcidózis molekuláris genetikai elemzésében jelentős eredményeket ért el, s amelyek olyan kiemelkedő nemzetközi folyóiratokban jelentek meg, mint a New England Journal of Medicine, a Nature Genetics, az American Journal of Human Genetics. Kutatócsoportjával feltárta a Szlovákiában leggyakrabban előforduló súlyos monogén betegségek (több mint 20 betegség) genetikai hátterét, s ennek alapján kidolgozta és bevezette ezen betegségek DNS-analízisen alapuló mutációsPECIFIKUS diagnosztikáját az országban. Munkatársaival identifikált két gént, melyeknek a károsodása mind a szlovákiai, mind a magyar roma populációban gyakori, s vaksághoz vezető szemrendellenességet okoznak. Jelentős eredményeket ért el az alkaptonúriáért felelős gén molekuláris elemzésében is. Melegh Béla professzorral együtt azonosították a szlovákiai és a magyar romák körében gyakori sükettség génjét és mutációját. 2009-ben Czeizel Endrével és Vogt Gáborral közösen egy monográfiát jelentetett meg A szem fejlődési rendellenességei címmel. Eredményeit több mint 110 (WOS/SCOPUS regisztrált) tudományos közleményben publikálta.

Tagságok, díjak: 2008-ban elnyerte a Szlovák Tudományos Akadémia tudományészerűsítő díját, 2010-ben a Jedlik Ányos-díjat. Hat alkalommal kapta meg a Szlovák Orvostársaság évenként odaítélt díját a legjobb tudományos publikációért az orvosgenetika terén, 2017-ben pedig a Szlovák Orvostársaság arany emlékérmét. 2000-től az MTA köztestületének külső tagja, 2009-ben jelölték az MTA külső tagságára.

Kádasi Lajos mint a Selye János Kollégium és a Collegium Talentum tutor, bekapcsolódott a fiatal szlovákiai magyar doktoranduszok szakmai nevelésébe. 1992–2016 között a Szlovák Tudományos Akadémia Molekuláris Fiziológia és Genetika Intézetében a tudományos tanács, 2017 óta a Szlovákiai Magyar Akadémiai Tanács alelnöke.

FARKAS CSABA

Románia

Székelyudvarhely, 1987. január 6.

Tanulmányok: Már líceumi tanulóként és egyetemistaként különböző díjakat és kitüntetésekert nyert matematikai diákolimpiákon és versenyeken, például: South Eastern European Mathematical Olympiad for University Students, bronzérem (2008, Ciprus), A Kárpát-medence 12 legjobb fiatal matematikusának egyike, ezüstérem (2004, Japán–Magyar Társaság). Egyetemi éve alatt rendszeresen részt vett az Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencián, ahol három első és egy második díjat nyert. A kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen szerezte diplomáját 2011-ben. 2010-ben kapcsolódott be az igazi matematikai kutatásba, amelyben látványosan fejlődött. 2014-ben védte meg a doktori tézisért (Symmetrization methods in the study of sublinear elliptic problems címmel, Varga Csaba irányításával) a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Matematika Intézetében. 2018-ban második doktori tézisért védte meg az Óbudai Egyetem Alkalmazott Matematika és Informatika doktori iskolájában (Sobolev-type inequalities on Riemannian manifolds with applications címmel, Kristály Sándor irányításával).

Pálya: Eredményeit olyan kiváló szakfolyóiratok közzé tették, mint a Calculus of Variations and Partial Differential Equations, a Journal of Differential Equations, a Nonlinear Analysis Real World Applications, az ESAIM: Control Optimization and Calculus of Variations. Közleményeinek száma 21. 2019-ben megjelent a Nonlinear PDE's via variational methods című könyve a Scientia Kiadónál. Eredményei révén több külföldi intézetbe kapott meghívást: L'Università di Catania, Paris-Sud University, University of Santiago de Compostela, a lipcsei egyetem és a lipcsei Max Planck Intézet, a budapesti Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet. Több hazai és nemzetközi kutatási projektben vett részt. A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Kutatási Intézetének két pályázatán nyert (2016, 2018). Jelentős nemzetközi konferenciákon ismertette eredményeit. 2020 óta egyetemi tanár, 2021-től a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem rektorhelyettese.

Kutatási terület: variációszámítás, geometriai analízis, függvényegyenlőtlenségek (Sobolev-egyenlőtlenségek), illetve a parciális differenciálegyenletek.

Tagságok, díjak: 2018-tól az MTA köztestületének külső tagja. 2019-ben a Kolozsvári Akadémiai Bizottság Fiatal Kutatói Díját, 2020-ban az MTA Arany János Fiatal Kutatói Díját kapta meg.

Farkas Csaba kutatói munkássága mellett igen fontos szerepet vállal a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem életében: szervezi az Erdős Pál Matematikai Tehetséggondozó Iskolát, a Kiss Elemér őszi és tavaszi táborokat, a MATHINFO nemzetközi konferenciát (2019, 2017, 2015). Nemzetközi tapasztalatait szenátóri minőségében is kamatoztatja.

CZAUN MIKLÓS
Amerikai Egyesült Államok

Várpalota, 1975

Tanulmányok: Czaun Miklós a Veszprémi Egyetemen kapott kiváló minősítésű vegyészmérnöki diplomát 1998-ban, majd summa cum laude PhD-fokozatot szerzett a szerkezeti és működési enzimmolekulák kidolgozása témakörben. A 2001-2004 közötti időszakban az MTA-Veszprémi Egyetem Petrolkémiai Kutatócsoportjának tudományos segédmunkatársa. 2004-ben Európai Unió szakértő MA-diplomát kapott a Pécsi Egyetemen.

Pálya: A PhD-fokozat megszerzése után számos elismert külföldi egyetem (University of Lund, Svédország; Namur University, Belgium; Kumamoto University, Japán) kutatója volt, mielőtt 2009-ben Oláh György Nobel-díjas kémikus kutatócsoportjához csatlakozott a University of Southern California Loker Hydrocarbon Research Institute tudományos főmunkatársaként. Jelenleg a Danaher multinacionális vállalat kutató-fejlesztő részlegének munkatársa és a Dél-Kaliforniai Egyetem kémia tanszékének vendégprofesszora.

Kutatási terület: katalízis, fémorganikus kémia, polimerkémia, megújuló üzemanyagok előállítása, energiatárolás és folyadékkromatográfias elválasztási módszerek. Czaun Miklósnak 39 közleménye jelent meg elismert nemzetközi szaklapokban, emellett két könyvfejezet szerzője.

Tagságok, díjak: Magyarország Los Angeles-i Főkonzulátusától 2013-ban, Los Angeles megye felügyelőbizottságától 2016-ban kapott elismerő oklevelet a diaszpórában élő magyar közösség építésében elért eredményeiért. 2015-től az MTA köztestületének külső tagja. 2017 és 2020 között részt vett a MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság munkájában. 2020-tól az Amerikai Kémiai Társaság dél-kaliforniai szekciójának elnökségi tagja. A Magyarország Barátai Díj és a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetéséje.

Czaun Miklós az Egyesült Államok nyugati partján kimagasló érdemeket szerzett a magyar tudományos közélet megszervezésében és előmozdításában. Elsősorban az USA Nyugati Parti Magyar Tudósklub megalapításával és elnöki munkájával (2014 óta) járult hozzá a magyar diaszpóra tudományos életének fejlesztéséhez. Tevékenységével lehetővé tette, hogy magyar orvostanhallgatók Los Angelesben végezzenek klinikai gyakorlatokat.

MARKÓ BÁLINT

Románia

Nagyvárad, 1975. október 17.

Tanulmányok: 1998-ban végzett a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Biológia és Geológia Karán, majd 2001-ben summa cum laude minősítéssel doktori fokozatot szerzett a Szegei Tudományegyetem Ökológia Tanszékén, a Természetvédelmi Ökológia Doktori Program keretében. Tézisének címe: Nem territoriális hangyafajok (Hymenoptera: Formicidae) táplálkozási stratégiájának plasztikus jellege. A dolgozat vezetője: Gallé László egyetemi tanár. 2018-ban habilitált a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Integratív Biológia Doktori Iskolájában.

Pálya: Pályafutását gyakornokként kezdte 1998-ban alma matere Biológia és Geológia Karának Állattani Tanszékén. 2002–2005 között ugyanott tanársegéd, majd 2011-ig egyetemi adjunktus a Taxonómiai és Ökológiai Tanszéken. 2011–2019 között az egyetem Biológia és Geológia Kara Magyar Biológiai és Ökológiai Intézetének igazgatója, 2014-ig egyetemi adjunktusi fokozatban, 2019-ig mint egyetemi docens. 2019 óta egyetemi tanár, a kihelyezett tagozatokért, a minőségbiztosításért és a magyar nyelven oktató felsőoktatási intézményekkel való kapcsolattartásért felelős rektorhelyettes.

Kutatási terület: Kutatásai a hangyaökológia és faunisztika, a szociális rovarok viselkedésökológiája, a szárazföldi rovarökológia, a szociobiológia és a természetvédelem területeit fogják át. Oktatói és kutatói tevékenysége mellett, intézetigazgatóként, a magyar nyelven történő biológiaoktatás megszervezésének és irányításának a feladatát vállalta el. Három könyv szerzője, két továbbiak szerkesztője, tizenhárom tudománynépszerűsítő kiadványt írt. Tudományos szakfolyóiratokban hatvannolc tanulmánya jelent meg, és tizenkilenc különböző kutatási programban vett részt. Publikációi közül ki kell emelnünk önálló kötetét: Nem territoriális hangyafajok (Hymenoptera: Formicidae) táplálkozási stratégiájának plasztikus jellege (Kolozsvári Egyetemi Kiadó, 2014), valamint a hangyák ökológiájával, viselkedésökológiájával kapcsolatos jelentős tanulmányait.

Tagságok, díjak: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2009-ben Gr. Mikó Imre-emlékéremmel tüntette ki, 2012-ben őt választották Az év oktatójának a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Biológia és Geológia Karán, 2006-tól az MTA köztestületének külső tagja. Markó Bálint az Apáthy István Egyesület elnöke, a Magyar Rovartani Társaság, a Román Lepkészegegyesület, a Nemzetközi Társasrovar Egyesület közép-európai tagozatának tagja, az utóbbinak 2017-től elnöke. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület tagja, 2002–2006 között ugyanitt a Természettudományi Szakosztály elnöke, választmányi tag, 2015–2016 között az MTA Kolozsvári Akadémiai Bizottságának tudományos titkára.

Markó Bálint több tudományos folyóirat szerkesztője. Tanári és intézményvezetői feladatai mellett a magyar tudományos életet és a magyar nyelvű oktatást civilszervezeti tevékenységével is segíti.

TONK MÁRTON

Románia

Marosvásárhely, 1973. március 15.

Tanulmányok: 1996-ban végzett a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Történelem és Filozófia Karán, majd 2001-ben ugyanott szerzett doktori fokozatot filozófiából.

Pálya: Pályafutását gyakornokként kezdte 1996-ban a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Filozófia Tanszékcsoportjának Filozófiatörténet és Logika Tanszékén. 1998–2002 között ugyanott tanársegéd, majd 2006-ig egyetemi adjunktus. 2006–2014 között egyetemi docens a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Kolozsvári Karán, a Jogtudományi és Európai Tanulmányok Tanszékén. 2014 óta ugyanott egyetemi tanár. Közben társult oktatóként is dolgozik más felsőoktatási intézményekben: 2000–2001 között társult tanársegéd, 2002–2006 között adjunktus, majd 2014-ig egyetemi docens a Partiumi Keresztény Egyetem Filozófia Tanszékén. 2016 óta a budapesti Nemzeti Közszolgálati Egyetemen doktoritéma-vezető, 2018 óta a Mathias Corvinus Collegium politikai filozófia kurzusának vezetője. 2006–2020 között a Sapientia EMTE Kolozsvári Karának dékánja, 2017-től négy esztendőn keresztül az intézmény Szenátusának elnöke. 2021 januárjától kezdődően a Sapientia EMTE rektorává választották.

Kutatási terület: Kutatásai a filozófia- és eszmetörténet, ezen belül elsősorban a magyar eszmetörténet, a magyar filozófiai gondolkodás története, a politikai gondolkodás és ideológiák története, a kisebbségelmélet, kisebbségpolitika, oktatáspolitikai területeit fogják át. Több monográfiája is megjelent, és további mintegy tizenöt könyvfejezet szerzője, több mint negyven tudományos publikációja jelent meg nemzetközi adatbázisokba bejegyzett folyóiratokban és más külföldi és hazai folyóiratokban, konferenciakötetekben. Négy szakmunka fordítója, tizenegy kötet és tizenöt sorozat szerkesztője vagy társszerkesztője. Jelentős szakmai eredményei közé tartoznak a két világháború közötti erdélyi magyar filozófiai tradíció terén végzett kutatásai, a „kolozsvári (Böhm) iskolához” tartozó Tavasz Sándor teljes filozófiai hagyatékának feldolgozása, melynek eredményeit több kötet tükrözi (pl. Idealizmus és egzisztenciafilozófia Tavasz Sándor gondolkodásában. Hága, 2005). Két évtizede foglalkozik a magyar, ezen belül az erdélyi magyar filozófiai múlt kutatásával, népszerűsítésével, megismertetésével, ennek egyik eredménye a szegedi Laczkó Sándorral közösen szerkesztett A magyar nyelvű filozófiai irodalom forrásai című sorozat, amelynek immár tizenhat kötete látott napvilágot, illetve a 24 esztendeje folyamatosan megjelenő Kellék című folyóirat, amelynek alapító szerkesztője.

Tagságok, díjak: Tonk Márton számos nemzetközi, országos és helyi, illetve regionális szakmai testület tagja, illetve tisztségviselője, hat nemzetközi publikáció szerkesztőbizottsági tagja, egy további tanácsadó testületi tagja. Igen sok energiát fektet a Kárpát-medencei tehetséggondozás szakmai és intézményi feladatainak elvégzésébe, ezért is lett a Collegium Talentum Kárpát-medencei tehetségprogram, illetve a Balassi Intézet Kárpát-medencei fiatal kutatói program szakmai vezetője, mi több, a Magyar Rektori Konferencia Tehetséggondozási Állandó Bizottságának egyetlen külföldi tagja. Tehetséggondozó tevékenységéért, a tudományos diákköri mozgalom támogatásáért 2017-ben Arany-kitűzővel tüntette ki az Országos Tudományos Diákköri Tanács. 2003-tól az MTA külső köztestületi tagja.

Tonk Márton nemzetközi hírű filozófiatörténész, e mellett intézményalapítóként beírta nevét az erdélyi magyar felsőoktatás történetébe, óriási részt vállalt a Sapientia EMTE alapításában és fejlesztésében.

SZABÓ SÁNDOR
Amerikai Egyesült Államok

Ada, 1944. február 9.

Tanulmányok: Szabó Sándor Belgrádban végezte el az orvosi egyetemet, a világhírű stresszkutató, Selye János egyik utolsó postdoctoralis tanítványa volt. PhD-fokozatát 1973-ban szerezte meg kísérleti patológia, molekuláris biológia szakon.

Pálya: 1971-től 1994-ig különböző pozíciókban, köztük a Harvard Egyetem patológiai intézetében dolgozott, majd 1994-től az University of California Irvine kampuszán a Patológiai Intézet professzora, 2002–2012 között Associate Dean ugyanott.

Kutatási terület: Szabó professzor tudományos kutatása a duodenális fekély első állatkísérletes modelljének kidolgozására, majd a duodenális fekély molekuláris mechanizmusának meghatározására irányult. Érdeme a dopamine és a somatostatin szerepének megállapítása a duodenális fekély létrejöttében, ezután pedig számos faktor, így az angiogenesis és a szteroidok szerepének tisztázása volt. Az első genome-wide génexpressziós vizsgálatok beindítása is a nevéhez fűződik. Munkásságához tartozik 10 amerikai és nemzetközi szabadalom, 235 eredeti cikk, köztük a Nature (3), a Science (4), a JAMA, PNAS folyóiratokban. Tudományos munkásságát 55 review (áttekintő) cikkben, 37 könyvfejezetben és 5 könyvben foglalta össze. Meghívásra közel 250 előadást tartott Észak-Amerika, Európa, Ázsia és Ausztrália egyetemén és kutatólaboratóriumában.

Tagságok, díjak: Szabó professzor magyar és nemzetközi társaságok tiszteletbeli tagja, számos kitüntetést kapott. Főbb díjai: American Chemical Society Award for Outstanding Service (1990), Hans Selye Lecture Award (5th International Congress on Stress, London, 2004), Aristotel Medal Recipient (University of Thessaloniki, 2009), Memorial Medal of the Selye Janos University (Komarno, 2016), Andre Robert Award of the IUPHAR GI Pharmacology Section (2016), Lifetime Achievement Award of the IUPHAR GI Pharmacology Section, World Congress of Pharmacology (Kyoto, 2018). 2010-óta a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja.

Szabó Sándor professzornak a magyar tudományos eredmények nemzetközi népszerűsítésében elévülhetetlen érdemei vannak. A kilencvenes években a Hungarian Medical Association of America konferenciáit szervezte meg az USA-ban és Budapesten, 2016-ban pedig az Amerikai Magyar Akadémikusok Társaságát. Szabó professzor tanítványai a világ minden részén dolgoznak, s nevéhez fűződnek az évenként megrendezett nemzetközi Summer School on Stress rendezvények (Budapest, Zágráb, Komárom).

VÁRADI NATÁLIA

Ukrajna

Beregszász, 1980. május 6.

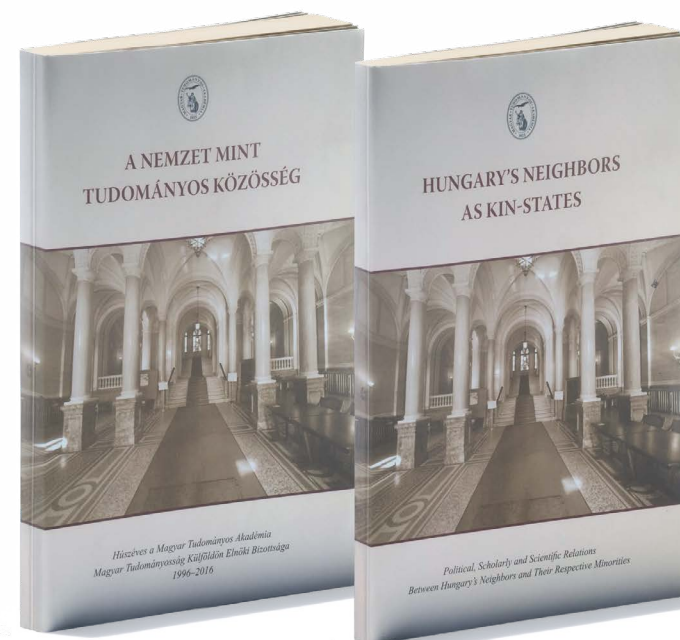
Tanulmányok: Váradi Natália 1997-ben a magyar tannyelvű Bányai Középiskolában érettségizett, majd a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola jogelődjében, a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskolán kapott angol-történelem szakos tanári oklevelet. 2008-ban a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett PhD-fokozatot a történelemtudományok területén.

Pálya: Kutatói munkája mellett, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felnőttképzési Központjának vezetőjeként, illetőleg a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány irodaigazgatójaként Váradi Natália kiemelkedő szerepet játszik a kárpátaljai magyar tudományos utánpótlás nevelésében.

Kutatási terület: Fő kutatási területe a XX. századi történelem, illetve az 1956-os forradalom és szabadságharc kárpátaljai vonatkozásai. Mindaddig két önálló kötete, valamint közel harminc további tudományos közleménye jelent meg. 2012-ben jelent meg forrásközlő kötete, Az 1956-os forradalom és szabadságharc kárpátaljai dokumentumai címmel. Angol, ukrán és magyar nyelven publikál.

Tagságok, díjak: 2008-óta a Magyar Tudományos Akadémia köztestületének külső tagja. 2019-ben Magyar Arany Érdemkeresztet kapott.

Váradi Natália az Országos Tudományos Diákköri Konferencia kárpátaljai elődöntőinek és a Kárpátaljai Magyar Fiatal Kutatók Konferenciája sorozatnak a fő szervezője, a kárpátaljai felsőoktatási hallgatók tudományos pályamunkáit támogató Soós Kálmán ösztöndíjprogram és a Zrínyi Ilona Kárpátaljai Magyar Szakkollégium koordinátora, a Kárpátaljai Vándoregyetem rendezvénysorozat lebonyolítója. Váradi Natália több mint egy évtizede tartó áldozatos szervezőmunkája és közreműködése révén több száz határon túli, azon belül elsősorban kárpátaljai magyar fiatal vehetett részt valamilyen tudományos rendezvényen, képzésen vagy pályázaton.

A kiadásért felel:

Kocsis Károly, akadémikus, elnök

Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont

Földrajztudományi Intézet, 1112 Budapest, Budaörsi út 45.

Tel.: (1) 309-2628

E-mail: kocsis.karoly@csfk.mta.hu; mtk@titkarsag.mta.hu

A kötetet összeállította és szerkesztette:

Morvai Tünde, osztályvezető

Bóna László, külső munkatárs

Kovács Sándor, szakreferens

MTA Határon Túli Magyarok Titkarsága

1051 Budapest, Nádor u. 7. l. em. 104–105.

Tel.: (1) 411-6196

Lektor: Kálóczy Katalin

